

Ansvariga för vård- och underhållsplanen

Inför upprättandet av denna vård- och underhållsplan för Vallstena kyrka har kyrkan och kyrkogården besiktigats av undertecknad. Ansvariga för vård- och underhållsplanens olika delar anges här nedan.

(Namn inom parentes anger dock att i planen endast använts där angivet besiktningsprotokoll eller åtgärdsprogram, upprättat av resp. namngiven konsult.)

Kyrkobyggnad	Arkitekt Jan Utas
Elinstallationer och åskskydd	(Elingenjör Peter Ström)
Kyrkogårdsmur	Arkitekt Jan Utas
Kyrkogård	Arkitekt Jan Utas
Växtlighet på kyrkogården	Ej utsedd
Kalkmålningar	Ej utsedd
Stenarbeten	Ej utsedd
Inventarier av trä	Antikvarie Rebecka Svensson
Inventarier av metall	Antikvarie Rebecka Svensson
Inventarier av sten	Antikvarie Rebecka Svensson
Textilier	(Textilkonsultfirma Lotine)
Kyrkklocka/-or	(Ing. Ingvar Rohr)
Övriga inventarier	Antikvarie Rebecka Svensson

Källförteckning

Otryckta källor

Handlingar i Riksantikvarieämbetets arkiv, ATA, Stockholm

Handlingar i Gotlands fornsals arkiv, Visby

Inventering av inventarierna i Vallstena kyrka 2005-2005, utförd av Birgitta Lerberg m.fl.

Inventering av Vallstena kyrkogård, utförd 1996 av antikvarie Roger Öhrman, Gotlands fornsal.

Program för utvändiga restaureringsarbeten på Vallstena kyrka, upprättat 1998 av arkitekt Jan Utas.

Program för invändiga restaureringsarbeten i Vallstena kyrka, upprättat 2006 av arkitekt Jan Utas.

Tryckta källor

Lagerlöf, E., Svahnström, G., Gotlands kyrkor, 1991.

Söderberg, B. G., Gotländska kalkmålningar 1200-1400, 1971.

Rohr, I., Gotlands kyrkklockor och ringningsseder, 1985.

Svahnström, G., Svahnström, K., Måleri på Gotland 1530-1830, 1989.

Johansson, T. (red.), Inventarium över svenska orglar 1989:II, Linköpings och Visby stift, 1990.

Sveriges Kyrkor, Gotland bd II, 1935.

Öhrman, R. Sockenmagasin på Gotland, Gotländskt Arkiv 1990.

Byggnadshistoria i årtal

ÅR	BYGGNADSDEL ETC.:	REF.
o. 1200?	Kor med absid, nu försvunna, byggdes.	
t. 1200-tal	Långhuset och större delen av tornet byggdes (SvK anger ”senast omkr. 1210-15”).	GK, SvK
e. 1235	Tornets övre delar byggdes.	SvK
o. 1250	Triumfbågen vidgades och bemålades (aldrig överkalkad). Dopfunten.	GK (GKM) GK, SvK
s. 1200-tal	Koret byggdes, varvid det äldre koret med absiden revs bort, och ett nytt (Ö travén) långhus påbörjades (SvK anger ”omkr. 1240-50”). Sakristian byggdes.	GK, SvK SvK
1200-tal	Svarvad bänk av trä, nu i Statens Historiska Museum. D: o armstol och läspulpet, nu i Statens Historiska Museum.	SvK SvK
o. 1300	Retablet (SvK anger ”från 1300-talets början”). Fattigstocken, ursprungligen troligen krucifixpedestal, av ”Öja-mästaren”.	GK, SvK GK, SvK
t. 1300-tal	Träskulptur (stående apostel), av ”Bungemästaren”, deponerad i Gotlands fornsal.	SvK
1326	Gravsten i korgolvet över Bothlingnis och Avtevs i Nordergårde(n).	GK, SvK
1350	Gravsten i korgolvet över kyrkoherden Petrus. Enligt runinskrift gjord av Olof Bingil.	GK
o. 1350	Processionskrucifix (SvK anger ”omkr. 1360”), monterat på altarprydnaden där det var monterat redan 1830.	GK, SvK SvK
ca 1350-75	Träskulptur (stående biskop), deponerad i Gotlands fornsal. D: o (tronande S:t Olof), ur ”Egypticus” krets, deponerad i Gotlands fornsal.	SvK SvK
ca 1400-50	Träskulptur (stående S:ta Margareta trampande en drake), av ”Bälmästaren”, deponerad i Gotlands fornsal.	SvK
ca 1400-50	Träskulptur (tronande madonna), av Misericordieverkstaden, deponerad i Gotlands fornsal. D: o (stående apostel), av Misericordieverkstaden, deponerad i Gotlands fornsal. D: o (tronande biskop), av Misericordieverkstaden, deponerad i Gotlands fornsal.	SvK SvK SvK

ÅR	BYGGNADSDEL ETC.:	REF.
1400-tal	Passionssvit, avbruten av helgonfigurer, av ”Passionsmästaren” på N långhusväggen, d: o helgonfigurer på N korväggen.	SvK
1571	Kyrkklocka, senare omgjuten.	SvK
1633	Årtal på baksidan av retablett.	SvK
1669	Predikstolen.	GK, Inskr.
o. 1700	Rankmålning i gult som gick ”runt om kyrkan” invändigt, nu mestadels försvunnen.	SvK
1706	Kyrkklockan, omgjuten av Conrad Kleymann, Lübeck.	GKR, SvK
1719	Taket över Ö delen av långhuset sänktes.	SvK
1730	Altartavla tillverkad av Nils Wigman (står nu vid långhusets N vägg sedan den flyttats från altaret 1897).	GK, SvK
1736	Trägolvet omtalas i kyrkan.	SvK
	Förfärdigades 19 nya bänkar, altarskrank och en korbänk av snickarmästare Jöran Groth.	GF
1745	Altartavlan målades av Petrus Fjellström.	GK, SvK
	Dopfunten målades (färgrester bevarade).	SvK
o. 1750	Bänkinredningen, målad av Johan Hernell.	GK
1768	Blixtnedslag skadade tornet	GF
1779	Trägolvet omtalas i sakristian.	SvK
1783	Blåmålat bord med låda i sakristian, tillverkat av klockaren och målat 1784.	SvK
1784	Bekännelsepall.	SvK
1700-tal	Möbler i sakristian, ”anmärkningsvärt vackra”.	SvK
1830	Trägolvet omtalas på korets upphöjda del.	SvK
1895	Nya glas i fönstren. Ny dörr till torntrappan. Ny väggskåpsomfattning.	GF
1897	Restaurering: Predikstolen målades med marmorering och bänkkvarteren med gråbrun färg. Retablett flyttades från korets N mur till altaret. Dopfunten flyttades från S sidan av altaret i koret till sin nuvarande plats V om gamla långhusets mittkolonn.	SvK
s. 1800-tal	Kyrkan putsas om invändigt.	GF
1907	Retablett nymålades.	GK, SvK
1930	Orgel byggd av Åkerman & Lund, Stockholm.	ISO
1948	1700-tals inredningen i sakristian revs ut.	GF

ÅR	BYGGNADSDEL ETC.:	REF.
1951	Reparation av tornhuvuven med bl.a. ny panel.	GF
1957	Kyrkan restaurerades efter förslag av arkitekt Bengt Romare. Sockenmagasinet ombyggt till bårhus. Ny fasadputs på hela kyrkan. Väggar och valv invändigt rengjordes. Kalkmålningar togs fram och konserverades. Framtagning och konservering av äldre färgskikt på bänkar, altarskrank, predikstol, väggsåp, dopfunt m.m. Nytt trägolv. Installation av elbelysning och vattenburen värmeledning med pannrum under sakristian som förlängdes något åt väster för att ge utrymme för en trappa till pannrummet. Tornrummet frilades. Orgeln renoverades och försågs med ny fasad och flyttades till långhusets nordvästra hörn. Faltaken lades om.	GK GF
1988	Retablet och fattigstocken konserverades av C. H. Eliason.	GF
1989	Kyrkogården utvidgades.	GF
1994	Orgeln byttes mot en som köpts av Tingstäde kyrka, byggd av Anders Persson, Viken.	GF
2000	Utvändig restaurering efter förslag av arkitekt Jan Utas, Visby. Entreprenör Byggnadshyttan på Gotland: Reparation av tornhuvuvs stomme och panel. Ny fasadputs och kalkavfärgning (på tornet med bibehållande av KC-putsen). Ljudgluggarna och södra korfönstret konserverades. Omläggning av faltaken på koret, sakristian och långhuset. Reparation av fönstren. Ny åskskyddsanläggning. Nytt trägolv i tornets övervåning, samt inspektionsbryggor och belysning på vindarna och i tornhuvuven. Bortrivning av äldre skorsten. Ny oljepanna. Reparation av stigluckornas puts.	GF

Förkortningar:

ATA	Riksantikvarieämbetets arkiv, Stockholm.
GF	Gotlands fornsals arkiv.
GK	Lagerlöf, E., Svahnström, G., Gotlands kyrkor, 1991.
GKM	Söderberg, B G., Gotländska kalkmålningar 1200-1400, 1971.
GKR	Rohr, I., Gotlands Kyrkklockor och Ringnings seder, 1985.
GKS	Svahnström, G., Svahnström, K., Måleri på Gotland 1530-1830, 1989.
ISO	Johansson, T. (red.), Inventarium över svenska orglar 1989: II, Linköping och Visby stift, 1990.
Inskr.	inskrift i kyrkan
o.	omkring
s.	sent
SHM	Statens Historiska Museum
Strelow	Nilssøn Strelow, H. Cronica Guthilandorum, 1633.
SvK	Sveriges Kyrkor, Gotland bd II, 1935.
t.	Tidigt

